

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME NAGRINĖJAMOS BYLOS SANTRAUKA

Bylos pavadinimas:	G.N. prieš Lietuvą
Bylos numeris:	Nr. 18270/24
Konvencijos straipsniai:	4 straipsnis (vergijos ir priverčiamojo darbo uždraudimas)
Perduota Lietuvos Vyriausybei:	2024-05-20

Faktinių aplinkybių, skundų ir bylos dalyko santrauka.

Pareiškėja skundžiasi, kad jos sutuoktinis nebuvo tinkamai ir pakankamai griežtai nubaustas dėl jos išnaudojimo prostitucijai, kai ji dar buvo nepilnametė.

Pareiškėja gimė 2003 m. 2019–2020 m. jos motina nusižudė, neterminuotai buvo apribota tėvo valdžia jos atžvilgiu, jai buvo diagnozuotas šizotipinis sutrikimas, dėl kurio nustatytas lengvas neįgalumo lygis. 2020 m. ji susipažino su 1999 m. gimusiu vyru E. 2021 m. balandžio mėn. ji buvo emancipuota teismo sprendimu ir susituokė su E.

Pareiškėja pateikė policijai skundą, kuriame teigė, kad 2021 m. birželio-rugsėjo mėn., kai jai buvo 17 metų, E. ją išnaudojo prostitucijai. Prieš E. buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl vaiko pardavimo (Baudžiamojo kodekso 157 straipsnio 1 dalis) ir dėl pelnymosi iš nepilnamečio prostitucijos (Baudžiamojo kodekso 307 straipsnio 3 dalis). Nustatyta, kad pareiškėja ir E. buvo paskelbę internete skelbimus apie seksualines paslaugas ir bendravo su klientais dėl susitikimų organizavimo. E. ne kartą vežė pareiškėją susitikti su klientais, kuriems ji už atlygį suteikdavo seksualines paslaugas. Pareiškėja dalį gautų pinigų atiduodavo E.

2022 m. rugsėjo 8 d. Klaipėdos apygardos teismas išteisino E. dėl minėtų kaltinimų, tačiau nuteisė jį dėl pasipelnymo iš kito asmens prostitucijos pagal Baudžiamojo kodekso 307 straipsnio 1 dalį (pelnydamasis iš kito asmens prostitucijos), motyvuodamas tuo, kad pareiškėja buvo emancipuota, todėl negalėjo būti laikoma nepilnamete.

2023 m. sausio 26 d. Lietuvos apeliacinis teismas pakeitė pirmosios instancijos nuosprendį perkvalifikuodamas E. veiką. Jis nusprendė, kad emancipacija pagal civilinę teisę neturi įtakos vaiko sąvokai pagal baudžiamąjį įstatymą, todėl pareiškėja laikytina nepilnamete, kol jai sukako 18 metų. Vis dėlto jis patvirtino E. išteisinimą dėl vaiko pardavimo pagal Baudžiamojo kodekso 157 straipsnio 1 dalį ir konstatavo, kad neįrodyta, jog pareiškėja buvo perkama sumokant pinigus E., nes klientai tiesiogiai pinigus sumokėdavo pačiai pareiškėjai, o ji vėliau juos pagal susitarimą pasidalindavo su E. Apeliacinės instancijos teismas nuteisė E. už pasipelnymą iš nepilnamečio prostitucijos pagal Baudžiamojo kodekso 307 straipsnio 3 dalį ir skyrė jam trejų metų laisvės atėmimo bausmę. Pareiškėjai buvo priteista 4 000 eurų neturtinės žalos atlyginimui.

2024 m. vasario 22 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas patvirtino apeliacinės instancijos teismo išvadą. Jis nusprendė, kad Baudžiamojo kodekso 157 straipsnio 1 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė ne už patį vaiko išnaudojimą, o už jo pirkimą ir pardavimą. „Pirkimas“ pasireiškia vaiko perėjimu jį įgyjančio asmens kontrolei, o „pardavimas“ metu vaikas perleidžiamas kito asmens kontrolei. Esant šiai prekybos žmonėmis išraiškos formai, nukentėjusysis tik pakeičia savo „savininką“, pardavimo sandorio metu yra disponuojama jau nelaisvu žmogumi. Kasacinis teismas nusprendė, kad E. veiksmai neprilygo pareiškėjos „pardavimui“, nes sumanymas užsiimti prostitucija ir iš jos gauti pajamų buvo bendras, jie kartu tiek kėlė skelbimus, tiek bendravo su klientais, be to, už seksualines paslaugas klientai susimokėdavo tiesiogiai nukentėjusiajai, o ši pinigus pagal susitarimą pasidalindavo su E. Šios aplinkybės aiškiai pagrindžia E. pelnydamasi iš nepilnamečio prostitucijos, tačiau neįrodo, kad kiekvieną kartą, kai pareiškėja teikė seksualines

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME NAGRINĖJAMOS BYLOS SANTRAUKA

paslaugas, ji buvo „parduodama“, t. y. iš E. kontrolės buvo perleidžiama į klientų kontrolę, o pastarieji įgijo galimybę elgtis su ja savo nuožiūra, daryti įtaka judėjimo laisvei, spręsti dėl išnaudojimo ir tolesnio disponavimo ja.

Pareiškėja skundžiasi, kad E. veiksmai atitiko įvairiose tarptautinėse konvencijose ir Baudžiamojo kodekso 157 straipsnio 1 dalyje pateiktą prekybos žmonėmis sampratą: E. pardavė ją seksualinio išnaudojimo tikslais, pasinaudodamas įtaka jai ir piktnaudžiaudamas jos pažeidžiamumu. Taigi institucijos privalėjo imtis visų įmanomų priemonių, kad tinkamai įvertintų nusikalstamą veiką ir tinkamai nubaustų nusikaltėlį, tačiau nepripažinus, kad E. veiksmai prilygo vaiko pardavimui, nacionaliniai teismai neįvykdė savo pozityvių pareigų pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (toliau – Konvencija).

Šioje byloje Europos Žmogaus Teisių Teismas pirmą kartą nagrinės, ar Lietuva tinkamai užtikrina apsaugą prekybos žmonėmis aukoms. Visų pirma EŽTT vertins, ar šios bylos aplinkybėmis pareiškėja laikytina prekybos žmonėmis auka Konvencijos 4 straipsnio požiūriu. Bus nagrinėjama, ar nacionalinės institucijos įvykdė savo pozityvias pareigas pagal Konvencijos 4 straipsnį. Galiausiai bus vertinama, ar buvo pažeistas Konvencijos 4 straipsnis dėl to, kad baudžiamajame procese nusikaltimo vykdytojas buvo nuteistas už pelnymąsi iš nepilnamečio prostitucijos, tačiau jis buvo išteisintas dėl vaiko pardavimo.